

Jaarverslag Arminius Instituut – Centrum voor remonstrantse theologie (1 maart 2020 – 1 maart 2021)

Het Remonstrants Seminarium is integraal onderdeel van het Arminius Instituut. Op de website www.arminiusinstituut.nl is de algemene informatie met alle activiteiten te vinden. Het uitvoeren van het seminarium-onderwijs behoort tot de hoofdtaken van het Instituut. Het Instituut stond op 1 maart 2020 o.l.v. interim-waarnemend rector ds. Marthe de Vries. Met ingang van 1 september 2020 is de leiding overgenomen door prof.dr. Peter Nissen als waarnemend rector (benoemd tot 1 september 2021). Verder zijn aan het seminarium als stafleden verbonden: prof. dr. Christa Anbeek (hoogleraar), dr. Bert Dicou (docent) en drs. Elza Kuyk (wetenschappelijk coördinator).

Onderwijs

Op 28 mei vond het vervolggereprek plaats met twee studenten die op 6 juni 2019 aanvankelijk voor een jaar waren toegelaten. Een van hen is per september 2020 uitgeschreven en zet zijn theologische studie elders voort. Voor de ander is de inschrijving omgezet naar die van regulier student. Op 28 mei werden twee nieuwe studenten toegelaten en op 24 juni een derde. Op 17 december 2020 zijn er opnieuw twee studenten toegelaten, waarvan er één een verkort programma volgt met specifieke afspraken. Op 1 maart 2021 staan in totaal 19 studenten ingeschreven, die allemaal te zijner tijd hun studie met een proponentsexamen zullen afronden.

In de verslagperiode hebben er geen proponentsexamens plaatsgevonden.

In cursusjaar 2019-2020 was Christa Anbeek in januari 2020 begonnen met de module Dialoog over kwetsbaarheid, die na enkele bijeenkomsten door de coronacrisis werd afgebroken. De overige vakken van collegejaar 2019-2020 waren medio maart 2020 toen de eerste lockdown het onderwijs bemoeilijkte, grotendeels afrond. De laatste bijeenkomsten van de supervisie van de stages en van de overige modules zijn online aangeboden.

Na de zomer van 2020 is het meeste onderwijs online gegeven. Het vak Vrijzinnig Pastoraat is in najaar 2020 opnieuw verzorgd door gastdocent dr. Froukje Pitstra. Bert Dicou verzorgt de colleges Ecclesiologie, Liturgie, Homiletiek en het extra-curriculaire Bijbel Basis. Peter Nissen gaf de colleges Remonstrantica, eveneens online. Maarten van der Bijl (als cantor verbonden aan de Geertekerk, Utrecht) heeft een bijdrage geleverd aan het vak liturgie. Op de VU wordt het onderwijs tot nader order online gegeven.

In juni 2020 zijn de in 2019 ingezette stages afgerond, behalve dat vanwege coronacrisis de planning van proefvieringen in de problemen kwam. De proefviering van 8 maart 2020 met Susanne van der Sluijs vond in Doesburg plaats. Twee andere proefvieringen konden in het najaar 2020 plaatsvinden onder de geldende corona-condities met beperkte aanwezigheid in het kerkgebouw: Esther van der Panne op 4 oktober in Eindhoven en Gerdienke Ubels op 18 oktober 2020 in Amersfoort. De voorgenomen proefviering in Antwerpen was extra gecompliceerd vanwege de landsgrens en staat nog altijd uit.

De groepssupervisie was een van de gewaardeerde onderdelen van de stage. De staf en het curatorium zijn Froukjen Smit (supervisor), Froukje Pitstra (stagedocent) en de werkbegeleiders Marieke Fernhout, Sigrid Coenradie, Alke Liebich en Petra Schippers dankbaar voor hun bijdrage aan deze vier leerzame stagetrajecten.

Ook het voortzetten van de seminariummiddagen werd gecompliceerd door de pandemie. Een aantal keren zijn er online seminariumbijeenkomsten gehouden. In juni en oktober zijn er twee fysieke bijeenkomsten mogelijk gemaakt: in juni (Paushuize, aangeboden ter vervanging van de Geertekerk) en oktober (Doopsgezinde Kerk in Utrecht).

Aan de online kerkdiensten die de Remonstranten landelijk van maart t/m juni 2020 faciliteerden, heeft het seminarium bijgedragen door de Pinksterviering te verzorgen.

Met de studenten wordt jaarlijks een opleidingsovereenkomst vastgesteld zodat duidelijk is hoe de studie voor dat jaar zal worden ingericht. In deze overeenkomst worden ook de eventuele vrijstellingen vermeld. In de verslagperiode was het meer dan anders maatwerk om tot een realistische inschatting van de studiebelasting te komen. Iedereen, staf en studenten, heeft te maken met extra vormen van belasting in werk en studie op zeer verschillende manieren. In april 2020 en januari 2021 is onder meer door een gerichte belronde opnieuw gewerkt aan feeling van de opleiding met de studenten (en v.v.). Studenten nemen soms ook zelf initiatief voor een 'koffie-zoom', bijvoorbeeld voorafgaand aan een college.

Stages en proefvieringen in 2021

In januari 2021 is een groep van vier studenten met de stage begonnen. Stagedocent is Froukje Pitstra en als supervisor is Alke Liebich verbonden aan deze groep stagiaires. Op 21 februari 2021 heeft Jesse Gruiters een online proefviering gehouden, die hem de bevoegdheid geeft om voor te gaan in diensten in het UMC waar hij als geestelijk verzorger werkzaam is. Op 24 oktober 2021 vindt zijn reguliere proefviering plaats die deel uitmaakt van zijn stage in de Geertekerk. Proefvieringen van twee andere studenten staan gepland in mei 2021.

Planning 2020-2021

De vooruitzichten waren uiteraard steeds aan verschillende scenario's onderworpen en de planning van colleges en andere bijeenkomsten moest steeds worden aangepast. De mogelijkheden om op het Landelijk Bureau in groepen samen te komen waren (en zijn) niet optimaal, o.a. vanwege beperkingen in de ventilatiemogelijkheden (dichte ramen op de benedenverdieping). De seminariumstaf heeft in overleg met het Landelijk Bureau gekeken naar wat er nodig was aan investeringen op het gebied van online faciliteiten om 'hybride' onderwijs te kunnen geven en naar luchtzuivering. Er zijn enkele technische voorzieningen aangebracht die inderdaad behulpzaam zijn. Het bepalen van een aanvaardbaar maximum aan het aantal mensen en de precieze condities is niet gemakkelijk. Er werd algemeen ingezet op 'fysiek onderwijs waar mogelijk', maar met name in de 'tweede lockdown' vanaf december 2020 kwam een stringente reisontmoediging daar nog nadrukkelijker bij. Uiteindelijk wordt er steeds bijgestuurd, koersend op algemene universiteitsbeleid en vergelijkbare voorbeelden elders.

Het planningswerk heeft zich verdriedubbeld en is een doorlopende taak geworden. Het rooster kent veel meer bijstellingen dan in andere jaren en vergt extra afstemming met docenten, gastdocenten en studenten.

Aanschuifonderwijs

Ook in het studiejaar 2020-2021 zijn twee modules opengesteld voor belangstellenden als aanschuifonderwijs. Er kan gekozen worden voor alleen deelname aan de colleges of voor colleges inclusief een toets. Voorwaarden zijn te vinden op de site. Voor het curriculum van 2020-2021 waren voor de colleges Remonstrantica dit keer geen aanschuifstudenten. Voor de colleges Dialoog over kwetsbaarheid (praktische-systematische theologie) waren er drie belangstellenden die teleurgesteld moesten worden vanwege de beperkingen in de organiseerbaarheid van het onderwijs. De beperkingen golden vooral de vereisten voor de locatie (welk maximum is aanvaardbaar).

Nascholing en overige programma's

Het Arminius Instituut bood opnieuw nascholing aan, deels door ons zelf georganiseerd, deels geselecteerd uit het aanbod van andere partijen, of in samenwerking met anderen tot stand gekomen. Voor de studieverloven van de predikanten wordt gebruik gemaakt van de formulieren die door het seminarium daarvoor zijn opgesteld. Dit formulier helpt om de structuur en met name de output van een studieverlof van tevoren in kaart te brengen.

In het verslagjaar verscheen "Remonstranten in Antwerpen 1619-2019. 400 jaar Remonstrantse Broederschap." Arminiusreeks nr. 6, onder redactie van August den Hollander, Amsterdam 2020.

Een voorgenomen studiedag eind augustus 2020 samen met de Doopsgezinden in de Haarlemse Vermaning, is omgezet naar een online symposium dat plaatsvond op 5, 12 en 19 november onder de titel "Bijbel- context - autobiografie". Vanuit het seminarium hebben Bert Dicou en Elza Kuyk aan de organisatie en inhoud hiervan bijgedragen. De belangstelling was met tussen de 50-60 deelnemers per sessie prima. In hetzelfde team bereiden zij in een serie webinars voor in april 2021, onder de titel "Tolerantie en Turbulentie".

De organisatie van de nascholing wordt mede ondersteund door Vera Kok, secretaresse van het Doopsgezind Seminarie, die op declaratiebasis werk voor het Remonstrants Seminarium verricht.

College van Curatoren

In de verslagperiode werd afscheid genomen van twee curatoren: Arja Hamburger (penningmeester) en Leonie van Staveren (studentlid). In de AV van juni 2020 werden drie nieuwe curatoren benoemd: Goos Minderman, Peter Korver en Hetty Zock. Peter Nissen trad af als voorzitter, maar was benoembaar als waarnemend rector. Marthe de Vries nam afscheid als curator en als interim-waarnemend rector.

De samenstelling van het College van Curatoren is op 1 maart 2021: Albert Verdam (voorzitter), Lense Lijzen, Goos Minderman (penningmeester), Peter Korver, Hetty Zock en

Jan Douwes (studentlid). Volgens de kerkorde zijn de leden van de staf adviserend lid van het curatorium. De secretarisfunctie wordt formeel vervuld door Elza Kuyk.

Een voorgenomen bijeenkomst waarin van curatoren afscheid wordt genomen (Arja Hamburger, Johan Bouwer en Marthe de Vries) en met nieuwe curatoren kennis wordt gemaakt, kon vanwege de pandemie in de verslagperiode helaas niet plaatsvinden. Het voornemen wordt aangehouden.

In augustus en september 2020 vonden jaargesprekken plaats met Elza Kuyk en Bert Dicou (Peter Nissen en Marthe de Vries). In januari 2021 vond het jaargesprek plaats met Christa Anbeek (Teddy v.d. Burg, Annemarie Gerretsen, Peter Nissen en Albert Verdam).

Het College heeft in de verslagperiode viermaal vergaderd: op 23 maart, 24 juni, 17 september en 17 december 2020. Op 28 mei heeft een afvaardiging van het curatorium separaat toelatingsgesprekken gevoerd. De overige toelatingsgesprekken vonden plaats op reguliere vergaderdata van het curatorium.

Voor het studiejaar 2021-2022 is een vaste datum voor toelatingsgesprekken vastgesteld op 20 mei 2020 met als deadline voor aanmelding 6 mei 2021.

In het verslagjaar heeft het reguliere overleg tussen het faculteitsbestuur en het curatorium plaatsgevonden op 7 oktober 2020. Peter Nissen onderhoudt daarnaast de band met de VU onder meer als secretaris van de Seminariaraad.

Website

De website www.arminiusinstituut.nl geeft een overzichtelijke presentatie van de studiemogelijkheden, nieuws vanuit de opleiding, nieuwsitems betreffende wetenschappelijke activiteiten en publicaties, en achtergronden. Behalve met een eigen website presenteert het Instituut zich online via Facebook met 450 (ook buitenlandse) volgers.

Structurering onderwijsprogramma

De aansluiting op onderwijssystemen van de VU is in de verslagperiode verder voortgezet. Bij de beoordeling van scripties zal voortaan een tweede lezer van de VU betrokken worden. Studenten werken via de digitale onderwijsomgeving (Canvas) van de VU. Een deel van de communicatie tussen studenten en staf loopt via een what's-app groep, die een zakelijke -, sociale - en een platformfunctie heeft.

Studiebijdrage studenten

In de vergadering van het College van Curatoren op 17 september 2020 zijn de tarieven van de studiebijdrage bijgesteld vanaf de derde periode (februari 2021) naar € 280 per kwartaal (tot en met collegejaar 2020-2021). Het bedrag is gebaseerd op de kosten van een pre-mastertraject. Wie elders al een studiebijdrage (collegegeld) betaalt, is voor de duur daarvan vrijgesteld van deze bijdrage, omdat wettelijk gezien maar eenmaal collegegeld geïnd mag worden.

Relatie met remonstranten landelijk en met de CoZa

Tot januari 2021 nam Christa Anbeek deel aan het overleg van de CoZa; per februari 2021 is dat overgenomen door Peter Nissen.

Tot eind 2019 waren er diverse taakgroepen actief die gaandeweg werden opgeheven. Van drie taakgroepen werden taken samengevoegd in een nieuwe taakgroep Theologie en Bezinning. In kalenderjaar 2020 hebben Bert Dicou (voorzitter) en Elza Kuyk (secretaris) aan de uitwerking vorm gegeven. Er moest worden geconstateerd dat de opdracht en het mandaat onduidelijk was. In de AV (juni 2020) is verslag gedaan over de taakgroep. Het participeren in doorgaand werk, mede onder de vlag van deze taakgroep, zoals het project 'het vrije lied', heeft ongehinderd doorgang gevonden. Per 31 december 2020 zijn beide stafleden niet meer aan deze taakgroep verbonden.

In het curatorium werd in voorjaar 2020 de urgentie gevoeld om een fundamentele overleg te voeren met de CoZa over het seminariumonderwijs en de financiering ervan. De CoZa heeft het seminarium net als andere remonstrantse gremia een bepaalde begrotingsdiscipline opgelegd. Samen met de ongelukkige structuur van de lumpsum (geen bedrag per student, maar een vast jaarbedrag) brengt dit het seminarium in de problemen, o.a. door het onverminderd hoge studentental van de afgelopen jaren. Een gesprek is nog uitgesteld vanwege personele wisselingen bij de CoZa. Eind 2020 is wel overleg op gang gekomen tussen de penningmeester van beide gremia en met de voorzitter van het curatorium.

Een gesprekspunt is de relatie tussen het beleidsplan en het opleidingsonderwijs.

Verslag opgesteld door Elza Kuyk en Peter Nissen

bijlagen van Bert Dicou en Christa Anbeek, februari 2021

Bijlage bij het jaarverslag Arminius Instituut 1 maart 2020—1 maart 2021.

Publicaties en activiteiten van Christa Anbeek en Bert Dicou

Bert Dicou

Publicaties: boeken

Bert Dicou en Koen Holtzapffel (red.), *Mijn held en ik. Autobiografisch bijbellezen*
Middelburg 2020

Publicaties: artikelen

“Waarheen de Geest ons drijft. Op pad met Simson”, in: Bert Dicou en Koen Holtzapffel
(red.), *Mijn held en ik. Autobiografisch bijbellezen*, Middelburg 2020, 43-57

“Eerste dagen. De geboorte van een kerkgenootschap”, in:
Remonstranten in Antwerpen 1619-2019. 400 jaar Remonstrantse Broederschap
Arminiusreeks 6, onder redactie van August den Hollander, Amsterdam 2020.

In druk:

Voorwoord bij de Braziliaanse (Portugeestalige) editie van *Remonstranten in Antwerpen*
1619-2019. 400 jaar Remonstrantse Broederschap Arminiusreeks 6, onder redactie van
August den Hollander, Amsterdam 2020.

Bert Dicou en Petra Schipper, "Een gelijkenis over twee personen en de kloof die hen
scheidt. Een Antwerps tweeluik over de rijke man en de arme Lazarus"
(bijdrage aan project convent, zie aldaar)

Begeleiding masterscripties (VU eenjarige master Spiritual Care)

Mignon van Bokhoven, Liturgie van kwetsbaar leven. Een verkennende studie naar de
contouren van een liturgie van kwetsbaar leven in het licht van de samenhang tussen
grenservaringen, liturgie en theologie. (2020)

Proponentsscripties

Eerste begeleider van de proponentsscripties van Gerdienke Ubels en Esther van der Panne.

Lezingen

“Autobiografisch bijbellezen met remonstrantse predikanten”, colloquium van het Centrum
voor Contextuele Bijbelinterpretatie, op 24 juni 2020, Amsterdam (Zoom)

Workshop "Contextueel bijbellezen in coronatijd", Remonstrantse Beraadslag 13 maart 2021 (Zoom)

VU, Faculteit Religie en Theologie

Lidmaatschap CCBI (Centre for Contextual Biblical Interpretation)

Begeleiding boekproject en redactielid 'Vindingrijk geloven' (Vrijzinnig Lexicon) van prof.dr. Chris Doude van Troostwijk

Convent

Deelname aan het conventsproject 'Parabels' van dr. Koen Holtzapffel

Remonstranten, algemeen

Mede-organisatie en jurylid 'Het Vrije Lied', tweede editie. Wedstrijd en (in voorbereiding) landelijk evenement

Tot december 2020: Voorzitter Taakgroep Theologie en Bezinning. (Voortzetting van het werk van de eerdere drie Taakgroepen Theologie, Liturgie en Spiritualiteit). Werkzaamheden afgerond met het schrijven van een advies aan de CoZa inz. een herstructurering van de remonstrantse activiteiten op het gebied van theologie en bezinning.

Christa Anbeek

Publicaties

- Anbeek, C. (2021). The Courage to be Vulnerable. Philosophical Considerations, *International Journal of Philosophy and Theology*. <https://doi.org/10.1080/21692327.2021.1880962>
- Alma, H. & Anbeek, C. (2020). Ethical, existential and spiritual re-orientation. In S. Gill & G. Thomson (Eds.), *Ethical Education*. Cambridge: Cambridge University Press, p.79-92.
- Van Nieuw Amerongen-Meeuse, J.C., Braam A.W., Anbeek C.W. , Schaap-Jonker, H. (2020). 'Beyond boundaries or best practice'. Prayer in clinical mental health care: opinions of professionals and patients. *Religions – Open Access Journal*. Special Issue "Variety and Essence of Prayer – Interdisciplinary Approaches". *Religions* **2020**, *11*, 492; <https://doi:10.3390/rel11100492>
- Van Nieuw Amerongen-Meeuse, J. C., Schaap-Jonker, H., Anbeek, C., & Braam, A. W. (2020). Religious/Spiritual Care Needs and Treatment Alliance among Clinical Mental Health Patients. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*. <https://doi.org/10.1111/jpm.12685>
- Van Nieuw Amerongen-Meeuse, J. C., Schaap-Jonker, H., Westerbroek, G., Anbeek, C., & Braam, A. W. (2020). Conversations and Beyond: Religious/Spiritual Care Needs

among Clinical Mental Health Patients in the Netherlands. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 208(7), 524-532. <https://doi.org/10.1097/NMD.0000000000001150>

Begeleiding masterscripties VU

- Madelief Brok (2020). *Theater en Remonstrantse Vernieuwingsplekken. Een onderzoek naar de relevantie van het werk van Victor Turner en Richard Schechner voor Remonstrantse vernieuwing* (Christa Anbeek eerste begeleider)
- Mignon van Bokhoven (2020). *Liturgie van kwetsbaar leven. Een verkennende studie naar de contouren van een liturgie van kwetsbaar leven in het licht van de samenhang tussen grenservaringen, liturgie en theologie* (Christa Anbeek tweede begeleider)
- Bianca Vlaar (2020). *Luisteren bij geestelijke verzorging*. (Christa Anbeek eerste begeleider).

Jaap Marinus (2020) *Pastorale zorg in pioniersplekken van de Protestantse Kerk In Nederland* (Christa Anbeek mee-lezer).

Proponentsscripties

Susanne van der Sluijs. *P.A. de Génestet. Remonstrants dominee te Delft, een verkenning van zijn theologie. 'De wijsheid zoekende met een lach'* (2021)

Eerste begeleider van de proponentsscripties van Mignon van Bokhoven en Jesse Gruiters.

PhD begeleidingen

UvH

- Claudy Weijers, Ma, *Spiritual counsellor in an organisation for elderly care*, C. Anbeek promotor, W. van der Vaart co-promotor, (G. Lensvelt Mulder promotor) (zomer 2021 naar leescommissie).
- Joke C. Van Nieuw Amerongen-Meeuwse, MD, *Religion/spirituality in psychiatric treatment*, Arjan W. Braam promotor, C.W. Anbeek promotor (december 2020 naar leescommissie).

VU

- Iris Speckmann, *Bijeengebracht om te eten: fenomenologisch onderzoek naar het doopsgezinde avondmaalsritueel in de gesecculariseerde Nederlandse context*. F. Enns promotor, C. Anbeek promotor (zomer 2021 naar leescommissie).
- Yvonne Hiemstra, *Omstreden Maaltijd, debatten over het avondmaal in de Nederlandse vrijzinnigheid*, C. Anbeek promotor, P. Nissen promotor.

Promotie commissie

Vrije Universiteit Amsterdam: J. Markowski. *Dogen's Practice of Non-Thinking. An "Uncreated" Metaethic that is "Faithful to the Great Earth"* (afroding voorjaar 2021).

Lezingen

Alle lezingen die gepland stonden zijn door corona geannuleerd.

Media

- Column *Goed samenleven* Jacobine op 2 - 17 januari 2021
- Saam[en] uitgave van Handicap.nl, december 2020 Christa Anbeek, hoogleraar remonstrantse theologie 'In je eentje lijden is het ergste dat er is.' p.26.
- ADREM Zinspeelruimte. Innovatiepredikanten in de schijnwerpers, oktober 2020.
- Financieel Dagblad. 4 september 2020. "Het gesprek van je leven". Christa Anbeek geïnterviewd door Annemiek Leclair.
- De Oud-Katholiek. Augustus 2020. "Het leven ervoor en erna. Christa Anbeek over contrastervaringen en ervaringstheologie". Interview door Marieke de Ridder. De Oud-Katholiek, nr. 3 p. 17-19. <https://oudkatholiek.nl/files/2020/08/De-oud-katholiek-nr-3-2020.pdf>
- VU website 28 juni 2020. "Ontregelende ervaringen delen en nieuwe perspectieven vinden". Interview door Linde ten Broek.
- "De Bos Bloemen", openingsstuk geïnspireerd door interview met Christa Anbeek, expositie Belgrado juli 2020. Bas den Hout, beeldend kunstenaar.
- Healthhub Utrecht Zoomt In Christa Anbeek & Willem Jan Renger over Tussen Zon en Maan, <https://healthhubutrecht.nl/2020/06/12/tussenzonemaan/>
- [Remonstranten online Pinksterviering vanaf de Hoorneboeg 30 mei 2020](#)
- VIAA Zwolle Christa Anbeek over omgaan met verlies en pijn Online Symposium. 3 juni 2020 <https://www.viaa.nl/online-symposium-met-christa-anbeek/>
- Nieuw Wij 22 mei 2020 "Deel je pijn en deel je dromen over een nieuw begin" Christa Anbeek over omgaan met verlies en pijn. Interview door Agnes van der Sluijs. <https://www.nieuwwij.nl/interview/deel-je-pijn-en-deel-je-dromen-over-een-nieuw-begin/>

VU Faculteit Religie & Theologie

- André van der Braak (2020). *Reimagining Zen in a Secular Age. Charles Taylor and Zen Buddhism in the West*. Leiden: Brill. Manuscript uitgebreid van feedback voorzien.
- Deelname aan onderzoeksgroep Spiritual Care
- Deelname aan PLOEG deelproject 2: In dialoog met je levensverhaal, ZonMW projectnummer 84400163
- Deelname aan onderzoeksproject over Transreligiositeit (projectaanvraag open competitie NWO)
- Deelname aan Leernetwerk Levensbeschouwelijke Diversiteit en Interlevensbeschouwelijke Geestelijke Verzorging (ZonMW aanvraag).
- Uitwerken module seculier humanisme voor pre-master spiritual care (samen met prof. dr. H. Alma).